

**Δεκαπενταύγουστος! Πένθιμος ή Χαρμόσυνος Παλμός;
Ο Επιτάφιος και τα Εγκώμια της Θεοτόκου.**

Οικονόμου Νικόλαου Πάτσαλου

Στα πλαίσια της μεγάλης θεομητορικής εορτής της Κοιμήσεως της Θεοτόκου τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σε διάφορους τόπους η πρόσθεση και τέλεση μιας επιπλέον Ακολουθίας, εκείνης των εγκωμίων της Θεοτόκου¹, η οποία ψάλλεται προς τιμή και δόξα της Παναγίας. Δεν αμφισβητείται ότι όσοι εντάσσουν επιπρόσθετα αυτή την Ακολουθία στην καθιερωμένη, όπως είναι γνωστή από τα Μηναία του Αυγούστου, το κάνουν από περισσή αγάπη και ευσέβεια. Ωστόσο, τα επίσημα εν χρήσει Τυπικά της Εκκλησίας δεν προβλέπουν αυτή την πρόσθεση και συνεπώς η συνήθεια αυτή ως φαινόμενο θα ήταν καλό να εξεταστεί συστηματικά από κάποιο Λειτουργιολόγο².

Αρκετά ερωτήματα γεννιούνται σχετικά με την «ορθότητα» της τέλεσης των Εγκωμίων της Παναγίας, καθώς οι πρακτικές και οι απόψεις ποικίλλουν³. Πρόκειται για αρχαία παράδοση της Εκκλησίας που έχει απωλεσθεί ή για μία νεώτερη συνήθεια; Από πού ξεκινά και λαμβάνοντας υπόψη ποια λειτουργικά και θεολογικά πλαίσια ερμηνεύεται; Είναι μια βασική λειτουργική ανάγκη, η οποία πρέπει να αντιμετωπιστεί με ένα προοδευτικό μάτι; Είναι, τέλος, μία βασική ανάγκη ώστε να διαφυλαχτεί ο χαρακτήρας της εορτής; Αυτά τα ερωτήματα θα απασχολήσουν το παρόν κείμενο με σκοπό τον προβληματισμό όλων και την προσπάθεια εύρεσης κοινής συνισταμένης ανάμεσα στην πληθώρα των πρακτικών που ακολουθούνται. Το κείμενο κάνει μία προσπάθεια ανάλυσης των παραπάνω ερωτημάτων μέσα από τη λειτουργική ιστορική πραγματικότητα, ώστε να επιλυθούν τυχόν ποιμαντικά και θεολογικά προβλήματα που δημιουργούνται από την προσπάθεια υιοθέτησης της συνήθειας αυτής. Σε καμία περίπτωση δεν κατακρίνουμε το φαινόμενο των Εγκωμίων που σιγά σιγά διαδίδεται ευρέως, απλώς προσπαθούμε να το μελετήσουμε όσο καλύτερα γίνεται.

---

¹ *Ἡ θεία καὶ ἱερὰ Ἀσματικὴ Ἀκολουθία τῶν ἐγκωμίων τῆς Παναγίας φαλλομένων ἐν τῷ ἐν τῇ Γεθσημανῇ Πανσέπτῳ καὶ Θεομητορικῷ Μνήματι ἐπὶ τῇ ἐνδόξῳ κοιμήσει αὐτῆς*, Ἐκδοση Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, Ἱεροσόλυμα 1987.

² Είναι σημαντικό πάντως πως ο έγκριτος αείμνηστος λειτουργιολόγος Ιωάννης Φουντούλης ήταν αρνητικός όσον αφορά την εισαγωγή αυτής της ακολουθίας στη λατρεία.

³ Είναι γεγονός πως και για άλλα λειτουργικά θέματα επικρατούν διάφορες πρακτικές που χρήζουν, όμως, εξέτασης για την ορθότητά τους, όπως για παράδειγμα ο τρόπος ανάγνωσης των ευχών της Θείας Λειτουργίας, κ.ά.

Στην προσπάθεια μας αυτή δεν βρήκαμε συστηματική επιστημονική μελέτη για το θέμα, παρά μόνο κάποια σκόρπια στοιχεία από διάφορα άρθρα, Τυπικά, και μελέτες. Τα Εγκώμια της Θεοτόκου έχουν ως αφετηρία, όπως είναι λογικό, τα Ιεροσόλυμα. Στα Ιεροσόλυμα, ως ο γενέθλιος χώρος του θεανθρώπου Χριστού, βρίσκονται μεγάλα προσκυνήματα, ανάμεσα στα οποία και ο ναός που φιλοξενεί τον ζωντανό τάφο της Θεοτόκου, στη Γεθσημανή. Στη Γεθσημανή, λοιπόν, η Πανήγυρη της Θεομήτορος συνδέεται και με την τοπική παράδοση του Επιταφίου και των Εγκωμίων, μια τελετή άμεσα συνδεδεμένη και με τον Πανάγιο Τάφο⁴. Η συγκεκριμένη τελετή πραγματοποιείται την παραμονή της εορτής, τις προμεσημβρινές ώρες κατά αναλογία της τελετής του Αγίου Φωτός το Μεγάλο Σάββατο⁵. Μάλιστα, είναι μια ανεξάρτητη Ακολουθία στην οποία χοροστατεί ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων και θυμίζει γενικά το τυπικό των τριών στάσεων των εγκωμίων του Μεγάλου Σαββάτου. Κατά τη διάρκεια της Ακολουθίας ψάλλονται σε τρεις στάσεις τα εγκώμια προς τιμή της Παναγίας⁶. Η τελετή ξεκινά από τον προαύλιο χώρο του ναού. Γίνεται υποδοχή του Πατριάρχη και κάθοδος προς τον τάφο φαλλομένου του «*ἐν τῇ γεννήσει τὴν παρθενίαν ἐφύλαξας*». Στο κέντρο του ναού ξεκινά η χοροστασία. Οι ιερείς παίρνουν «*καιρό*», οι αρχιερείς φορούν επιτραχήλιο και ωμοφόριο, ενώ οι ιερείς πλήρη ιερατική στολή. Ο Πατριάρχης φέρει άπασα την αρχιερατική στολή και κατά τη διάρκεια του Τρισαγίου εισέρχεται στο μνήμα ψάλλοντας το «*Ἡ Ἄγνη ἐν τάφῳ*» και θυμιάζοντας. Σύμφωνα με την παλαιότερη τάξη του πατριαρχείου μετά την ακολουθία δεν γινόταν λιτάνευση του σώματος της Παναγίας.

Όπως συμπεραίνεται, πρόκειται για μια καθαρά τοπική παράδοση με τα δικά της χαρακτηριστικά που συνδέεται με τον θεομητορικό τάφο της Θεοτόκου. Η ακολουθία αυτή θεμελιώνεται μόλις τον 16^ο αιώνα, όταν ο Δαμασκηνός Στουδίτης αναπτύσσει σε έναν λόγο του για την Κοίμηση της Θεοτόκου, την πρόταση των

---

⁴ Στα πλαίσια της μικρής μας μελέτης βρήκαμε μια Μεταπτυχιακή Εργασία επ' αυτού που περιγράφει το φαινόμενο. Η συγκεκριμένη δεν αποφαίνεται αρνητικά για το φαινόμενο. Απεναντίας το αντιμετωπίζει με θετική ματιά ως δάνειο από την ιεροσολυμιτική παράδοση. Βλ. Πρωτοπρ. Αντωνίου Πατρικίου, *Ο Επιτάφιος Θρήνος της εορτής της Κοιμήσεως της Θεοτόκου*, Μεταπτυχιακή Εργασία, Θεσσαλονίκη, 2005.

⁵ Βλ. *Ο Επιτάφιος Θρήνος της εορτής της Κοιμήσεως της Θεοτόκου*, ό.π., σελ. 43.

⁶ ΣΤΑΣΙΣ ΠΡΩΤΗ: «*Ἡ Ἄγνη ἐν τάφῳ, κατετέθης βαβαί, ἡ Θεὸν γαστρί σου χωρήσασα καὶ κυήσασα ἀφράστως ἐπὶ γῆς...*»

ΣΤΑΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ: «*Ἄξιόν ἐστι, μεγαλύνειν σὲ τὴν Θεοδόχον, τὴν τῶν ἀρετῶν ταμείον ὑπάρξασα, καὶ χαρίτων ἀπασῶν τῶν τοῦ Θεοῦ...*»

ΣΤΑΣΙΣ ΤΡΙΤΗ: «*Αἶ γενεαὶ πᾶσαι, ὕμνον τῇ ταφῇ σου, προσάγουσι Παρθένε...*»

«Εγκωμίων»⁷. Η εορτή, βέβαια, είναι καθιερωμένη από τον 6^ο αιώνα, μετά τη θέσπιση του δόγματος της Εφέσου για τη Θεοτόκο, ενώ από τον 7^ο αιώνα ξεκινά να διαδίδεται ευρέως⁸. Συνεπώς, και για τα Ιεροσόλυμα η παράδοση αυτή είναι σχετικά πολύ νεότερη χωρίς αυτό να σημαίνει πως η καθιέρωσή της ήταν μια καινοτομία αταίριαστη. Αντιθέτως, η υιοθέτηση της παράδοσης αυτής μπορούμε να πούμε πως ήταν άκρως λογική και θεμιτή. Η Γεθσημανή ως ο γενέθλιος χώρος ταφής της Θεοτόκου είναι λογικό να εξαίρει την τιμή της και με κάτι επιπρόσθετο, αλλά συνάμα τοπικό, που να συνάδει με το θρησκευτικό κλίμα του χώρου.

Η τοπική αυτή παράδοση ως ιδίωμα των Ιεροσολύμων από τον 18^ο αιώνα και μετά αρχίζει να επηρεάζει και άλλους τόπους. Το ζητούμενο, όμως, είναι κατά πόσο κατέστη εφικτό να αφομοιωθεί αυτή η παράδοση και από άλλες Εκκλησίες και αν υπήρξαν θετικές ή αρνητικές αντιδράσεις. Ο πρώτος χώρος που προσπαθεί να αφομοιώσει αυτή την πρακτική είναι τα νησιά των Κυκλάδων και γενικά η νησιωτική Ελλάδα⁹. Στην κίνηση αυτή η Εκκλησία της Ελλάδος πήρε θέση με συνοδική εγκύκλιο το 1865 όπου επεσήμανε ότι θεωρούσε πως η εισαγωγή των εγκωμίων δεν είναι μια βασική ανάγκη της εορτής, καθώς η επίσημη Ακολουθία είναι λειτουργικά αυτόνομη. Κάτω από αυτές τις περιστάσεις η εγκύκλιος απαγόρευσε την εισαγωγή των Εγκωμίων¹⁰ ως «ασυνήθη» και «ξένη» για την οικουμενική Ανατολική Εκκλησία, ενώ τη θεώρησε μια παράδοση άκρως κατάλληλη για το ιεροσολυμιτικό Τυπικό.

Παράλληλα, το Οικουμενικό Πατριαρχείο ακολουθεί μια παρόμοια επιφυλακτική στάση και δεν επιτρέπει την εισαγωγή των Εγκωμίων της Θεοτόκου στη λατρεία. Συγκεκριμένα, το Τυπικό του πρωτοψάλτου Γεώργιου Βιολάκη, το οποίο επισήμως ακολουθεί και σήμερα ως πρότυπο τόσο η Εκκλησία της Κύπρου όσο και η Εκκλησία της Ελλάδος, «κατακρίνει, αποδοκιμάζει και απαγορεύει» τη συνήθεια αυτή ως «καινοφανή και κακόζηλον»¹¹. Η απαγόρευση αυτή του Πατριαρχείου δεν

---

⁷ Βλ. *Ο Επιτάφιος Θρήνος της εορτής της Κοιμήσεως της Θεοτόκου*, ό.π, σελ. 41.

⁸ Βλ. Νέος Συναξαριστής Της Ορθοδόξου Εκκλησίας, τόμος 12: Αύγουστος, εκδ. Ίνδικτος, σελ. 150.

⁹ Βλ. *Ο Επιτάφιος Θρήνος της εορτής της Κοιμήσεως της Θεοτόκου*, ό.π, σελ. 42.

¹⁰ Βλ. Γιαννόπουλου Στεφ., *Συλλογή των εγκυκλίων της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος: μετά των οικείων νόμων, Β. διαταγμάτων, υπουργικών εγγραφών, οδηγιών κτλ. από του 1833 μέχρι σήμερα*, εκ του τυπογραφείου Α. Καλαράκη, Εν Αθήναις 1901. Βλ. Εγκύκλιος 135 Αρ. Πρωτ. 4319 Έν Αθήναις τήν 21 Απριλίου 1865 *Περί απαγορεύσεως Έπιταφίου ύμνου εις τήν έορτήν τής Κοιμήσεως τής Θεοτόκου*.

¹¹ Βλ. Γεώργιου Βιολάκη, *Τυπικόν Τής Τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας*, σελ. 306-307: «Εὐθύς μετὰ τὴν Καταβασίαν τῆς θ' συνηθίζεται ἐνιαχοῦ, ὅπου πανηγυρίζεται ἡ εορτὴ αὕτη μεγαλοπρεπῶς, πρὸς πλείονα τάχα δόξαν καὶ τιμὴν τῆς Θεοτόκου, ἵνα φάλλωνται τὰ

μειώνει την τιμή της Θεοτόκου. Εξάλλου, η Ύμνογραφία της εορτής, οι κανόνες τόσο του Δαμασκηνού όσο και του Κοσμά, οι παρακλητικοί κανόνες, που είναι παλαιότερα χρονολογικά κείμενα από τα Εγκώμια της Παναγίας, αποτελούν έργα υψηλής Θεολογίας.

Την επιφυλακτικότητα του Πατριαρχείου έναντι των Εγκωμίων πρέπει να κοιτάξει κανείς με θεολογικά κριτήρια. Την ίδια, ακριβώς, περίοδο, που ξεκίνησε η εισαγωγή της Ακολουθίας αυτής στα καθ' ημάς η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία εξύψωσε τη θέση της Θεοτόκου δια του δόγματος της Ασπίλου Συλλήψεως (1854) και μετέπειτα και με το δόγμα της ενσώματης ανάληψης του σώματός της (1950)¹². Συνεπώς, μία λατρευτική συνήθεια που υπερέβαινε την τυπική υπάρχουσα τάξη, ίσως να υποδήλωνε κάποιο θεολογικό πρόβλημα. Και η συνήθεια των Εγκωμίων εξαίρει την τιμή της Θεοτόκου αντιγράφοντας μια ακολουθία που απευθύνεται μόνο στον Χριστό (Επιτάφιος Θρήνος Μεγάλης Παρασκευής). Ωστόσο, θεολογικά, η Κοίμηση και η Μετάσταση της Θεοτόκου δεν ερμηνεύεται με την ίδια θεολογική προσέγγιση του Μυστηρίου του Θανάτου και της Αναστάσεως του Χριστού. Ο Θάνατος και η Ανάσταση του Χριστού είναι εκείνα που εξασφαλίζουν την Αιωνιότητα και όχι της Θεοτόκου. Ο Χριστός μετέχει του θανάτου και δι' αυτού τον καταργεί. Στην περίπτωση της Θεοτόκου δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο, επειδή η μετάστασή της ήταν το τελευταίο μυστήριο που τελεί και «εποπτεύει» ο Υιός της στο σώμα της, ώστε να το αφθαρτοποιήσει. Εξάλλου, οι Πατέρες της Εκκλησίας δεν αποφάνθηκαν δογματικώς για την Κοίμηση και την Μετάσταση της Θεοτόκου προορίζοντας τον όρο «Ανάσταση» αποκλειστικά για τον Χριστό¹³.

Το Πατριαρχείο, λοιπόν, έχοντας υπόψη την ενότητα λατρείας και δόγματος, στέκεται με επιφύλαξη έναντι μιας λατρευτικής συνήθειας που ίσως να προσέδιδε μια δογματικότερη ερμηνεία του πράγματος. Ένα θεολογικό πρόβλημα που, ίσως, ανακύπτει δια της ακολουθίας του επιταφίου της Παναγίας, είναι ο υπερτονισμός του θανάτου της. Δεν αρμόζει η Κοίμηση της Παναγίας να μετατρέπεται σε λυπηρό γεγονός ανάλογο με εκείνο της Μ. Παρασκευής, καθώς και ο άγιος Ιωάννης ο

λεγόμενα εγκώμια τῆς Παναγίας, κατὰ μίμησιν τῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν, τῶν φαλλομένων ἐν τῷ Ὁρθρῶ τοῦ Μ. Σαββάτου. Ἡ Μ. Ἐκκλησία κατακρίνουσα πᾶν ὅ,τι καινοφανές καὶ κακόζηλον, ἔστω καὶ γινόμενον πρὸς τιμὴν τῆς Θεοτόκου, ἀποδοκιμάζει ταῦτα ἐπισήμως καὶ ἀπαγορεύει μάλιστα αὐστηρῶς». Πρὸβλ. Το τυπικό του Κωνσταντίνου Πρωτοφάλτου παρομοίως δεν κάνει οποιανδήποτε μνεία περί Εγκωμίων και Επιταφίου.

¹² Βλ. Δημητρίου Τσελεγγίδη, *Δυτική Θεολογία και Πνευματικότητα*, Θεσσαλονίκη, σελ.36-37.

¹³ Βλ. Νέος Συναξαριστής Της Ορθοδόξου Εκκλησίας, τόμος 12: Αύγουστος, εκδ. Ίνδικτος, σελ. 153.

Δαμασκηνός την αποκαλεί «*Κάλλιστη Έκδημία*». Η Ύμνολογία¹⁴ της εορτής έχω την πεποίθηση πως είναι άκρως χαρμόσυνη και βλέπει τον θάνατο της Θεοτόκου ως Κοίμηση, αφού προηγείται η κατάργηση του θανάτου από τον θάνατο και την Ανάσταση του Χριστού. Συνεπώς, ίσως είναι αταίριαστη η τιμή του γεγονότος με έντονα πένθιμο χαρακτήρα, με κουβούκλια, Εγκώμια και περιφορές απομακρύνοντας και τον πιστό από το να εορτάσει με ευφροσύνη το γεγονός.

Εκτός από το Πατριαρχείο, με την ίδια επιφύλαξη είδε και το Άγιον Όρος την εισαγωγή των Εγκωμίων της Θεοτόκου. Το Περιβόλι της Θεοτόκου ως ο κατεξοχήν χώρος τιμής Της, δεν υιοθέτησε την παράδοση αυτή σε αντίθετα με αρκετά μοναστήρια εκτός Αγίου Όρους και κυρίως γυναικεία, που υιοθέτησαν την παράδοση αυτή, όπως και πολλοί ενοριακοί ναοί στους οποίους, όμως, επικρατεί σύγχυση για το πώς και σε ποιο σημείο θεωρείται ότι ταιριάζει η συγκεκριμένη Ακολουθία. Όπως παρουσιάστηκε, η παράδοση των εγκωμίων, έχοντας τοπικό χαρακτήρα, έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και συγκεκριμένο τυπικό. Στους διάφορους ενοριακούς ναούς η Ακολουθία τοποθετείται άλλοτε στον Εσπερινό, άλλοτε στον Όρθρο, άλλοτε στη Θεία Λειτουργία, με αποτέλεσμα να χάνεται η όποια ομοιομορφία της λατρείας. Επιπλέον, το φαινόμενο, εμφανίζεται με διάφορες παραλλαγές και όχι σε καθολικό επίπεδο, καθώς άλλοι επιλέγουν και άλλοι όχι να προσθέσουν τα Εγκώμια. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι πιστοί, αλλού να βλέπουν άλλα και αλλού άλλα. Έτσι, προκαλείται σύγχυση ως προς τον τρόπο που πρέπει να τιμάται ο Δεκαπενταύγουστος.

Η υπέρβαση του επίσημου τυπικού της λατρείας μπορεί να επιφέρει ποιμαντικά προβλήματα. Η Λατρεία όντας λογική καλλιεργεί την ευσέβεια του λαού. Επομένως δια αυτής, η Εκκλησία οφείλει να δίνει τα κατάλληλα πνευματικά εφόδια, ώστε οι άνθρωποι να ωριμάζουν πνευματικά και όχι απλώς να εντυπωσιάζονται από συναισθηματικές καινοτομίες. Συνεπώς, χρειάζεται μεγάλη προσοχή και διάκριση, όταν επιχειρούμε να υιοθετήσουμε κάτι άλλο, διαφορετικό, που κάποιες φορές μπορεί να μην συνάδει και με την παράδοση του χώρου μας. Τη λατρεία οφείλουμε να τη διαφυλάττουμε στα όρια της λογικότητάς της, ώστε να λειτουργεί ως παιδαγωγός, που να καλλιεργεί την ευσέβεια και όχι τον ευσεβισμό. Στην προκειμένη περίπτωση, λοιπόν, λόγω των υπερβολών και των ποικίλων εκδοχών της

---

¹⁴ Αντιπροσωπευτικό υμνολογικό παράδειγμα του Χαρμόσυνου χαρακτήρα της Εορτής αποτελεί το άνοιγμα των Καταβασιών με το περίφημο εκείνο τροπάριο: «*Πεποικιλμένη τῇ θείᾳ δόξῃ ἢ ἱερὰ καὶ εὐκλεῆς παρθένε μνήνῃ σου πάντας συνηγάγετο πρὸς εὐφροσύνην τοὺς πιστοὺς ἑξαρχούσης Μαρίας μετὰ χορῶν καὶ τυμπάνων, τῷ σῶ ἄδοντας Μονογενεῖ, ἐνδόξως ὅτι δεδόξασται*».

πρακτικής του Επιταφίου της Θεοτόκου, νομίζω πως χρειάζεται οριοθέτηση του ζητήματος. Ο Επιτάφιος και τα Εγκώμια της Θεοτόκου πιστεύω πως είναι ιδιαίτερη παράδοση των Ιεροσολύμων, όπως συμβαίνει και με την τελετή αφής του Αγίου Φωτός, την οποία βέβαια κανένας δεν αντιγράφει και δεν μπορεί να αντιγράψει. Στους υπόλοιπους εκκλησιαστικούς χώρους θεωρώ πως είναι κάτι ξένο και πως είναι αρκετά πανηγυρική και μεγαλοπρεπής η ακολουθία της ημέρας, αυτόρκης χωρίς ανάγκη πρόσθεσης ή αφαίρεσης. Η ακολουθία της 15^{ης} Αυγούστου είναι μοναδική και ιδιαίτερη.

Ο Αύγουστος είναι αφιερωμένος στην Παναγία, και η εορτή της Κοίμησης αποτελεί το Πάσχα του Καλοκαιριού. Εντούτοις, ο χαρακτήρας της εορτής, όπως τον βιώνουμε εδώ και τόσα χρόνια, είναι θεομητορικός και χαρμόσυνος. Η κοίμηση και η μετάσταση της Θεοτόκου, που εξυμνούν τα Εγκώμια, όσο κι αν ομοιάζουν ως γεγονότα με τον θάνατο και την Ανάσταση του Χριστού, δεν επιτελούν τον ίδιο σωτηριολογικό χαρακτήρα. Αλλιώς είναι η Μεγάλη Εβδομάδα με τα Άγια Πάθη, τον Επιτάφιο της ζωής του τάφου του Χριστού και άλλο χρώμα έχει ο Δεκαπενταύγουστος. Στην Εκκλησία τα πάντα βιώνονται μέσα στο πνεύμα της κάθε λειτουργικής περιόδου. Η κάθε περίοδος είναι εντελώς διαφορετική και μάς προσφέρει διαφορετικά βιώματα ικανά κάθε φορά να μάς επιστήσουν την προσοχή για προσήλωση προς τη Βασιλεία του Θεού. Ο λαός, λοιπόν, τον Επιτάφιο, ως έπιπλο, που κι αυτό είναι ένας νεωτερισμός, με εναποθεμένο ένα νεκρό σώμα, περιμένει να τον αντικρύσει μόνο μια φορά τον χρόνο: τη Μεγάλη Παρασκευή. Το ίδιο και την προσμονή να ακούσει Εγκώμια νεκρικά¹⁵ που αναβλύζουν ζωή και χαρά, τη ζει μόνο εκείνη την ημέρα. Αντιθέτως, τον Δεκαπενταύγουστο εκείνο που αναμένει, είναι να πάει να λειτουργηθεί προσκυνώντας όχι απομονωμένα το νεκρό σώμα της Παναγίας, αλλά μια βυζαντινή εικόνα που κρύβει το μυστήριο της Μετάστασής Της, απεικονίζοντας αγγέλους, ανθρώπους, τον Χριστό «*γυναικείαν ψυχὴν χειριζόμενον*», την Εκκλησία ολόκληρη, και να ακούσει το αθάνατο εκείνο εξαποστειλάριο: «*Ἀπόστολοι ἐκ περάτων...*» που όπως λέει και ο Παπαδιαμάντης «*εἶχε τὴν δύναμιν καὶ τὸ προνόμιον νὰ κάμνη πολλὰ ζεύγη ὀφθαλμῶν νὰ κλαίωσιν τὸν παλαιὸν καιρὸν, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἔκλαιον ἀκόμη ἐκούσια δάκρυα ἐκ συναισθήσεως*¹⁶».

¹⁵ Ο ίδιος προβληματισμός πρέπει να τεθεί και για την τέλεση παρόμοιων ακολουθιών και για τις μνήμες διαφόρων Αγίων.

¹⁶ Βλ. Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, *Ο Ρεμβασμός τοῦ Δεκαπενταυγούστου*, στο *Ρεμβασμός Τοῦ Δεκαπενταυγούστου καὶ Ἄλλα Διηγήματα*, εκδ. Το Βήμα, Αθήνα 2011, σελ. 209-210.